

חלקי בעמלי

גליון תורני - חינוכי לחרדי העמל

יוצא לאור על ידי ארגון **חלקי בעמלי**
 בתי מדרש לתורה וחינוך, לחרדים
 העמלים לפרנסתם
 רחוב קהתי 14 ירושלים
 דוא"ל: helki.baamali@gmail.com
 עורך: ח. רוזנברג

השבוע בגליון: עבודה שהיא חגיגה | טיפ לשבת | כשהילדים רבים | החלפת ימי עבודה | הטרמפיסט | שאל בני! שאל! אליך, תברה

צבר השורק

אם היינו מספרים בשעתו למנהל סניף הבנק בכיכר השבת, שכאשר יילך לעולמו הבנקאי הבכיר של הסניף תתפוס תמונתו והלווייתו את הכותרות הראשיות בעיתונות החרדית, סביר להניח שהוא היה מביט בנו בכבוד המתאים לאנשים הזויים...

אם היינו מספרים לו שלאחר שמונה שעות עבודה, העובד שלו אינו פורש למנוחה אלא הוגה בתורה עד השעות הקטנות של הלילה, הוא לא היה מאמין. סוף סוף, מדובר בבנקאי הבכיר ביותר בסניף הבנק, כזה שאמור להיות שקוע בחישובים פיננסיים גם מתוך שינה...

אם היינו מוסיפים ומגלים לו שכאשר יתפטר הבנקאי שלו מהעבודה, הוא ייחטף על ידי בית הדין של העדה החרדית וימונה לדיין, הוא כבר היה קורא למאבטח שיטפל באנשים המוזרים שדמיונם מפותח יותר מדי.

אבל כל זה אכן קרה.

השבוע ליוותה ירושלים את אחד מגאוניה, רבי יעקב בלוי זצ"ל, דיין בבית הדין של העדה החרדית, שלפני התמונתו לדיין, עבד לפרנסתו במשך שנים כבנקאי בכיר בבנק א"י-בריטניה בכיכר השבת.

הגר"י בלוי היה דמות מיוחדת. תקיף בעמדותיו מצד אחד, ורך לבב מצד שני. דיין פוסק נחרץ אך מעורה בפרטים האנושיים הקטנים. חבר העדה החרדית, שגדל בבית סבו מנהיג אגודת ישראל ר' משה בלוי. איש היישוב הישן ובנקאי בכיר. תלמיד חכם מופלג שספריו מדהימים את המעיין בהיקף ידיעותיו ועמקותו, ויחד עם זה אדם פתוח ואיש שיחה נעים.

אך הייחודיות הבולטת ביותר הייתה זו שבה פתחנו. הוא היה עמל לפרנסתו, במובן הפשטני ביותר, אך לא ויתר על שאיפות אישיות של גדלות בתורה. ואכן, הוא הצליח לשלב בין השניים.

הגר"י בלוי זצ"ל השכיל להשתמש בעבודתו כבנקאי בכדי להבין באופן המעשי ביותר, כיצד יתקיימו הלכות ריבית בתוך סבך הפעילות הפיננסית המסועפת, וזיכה את עולם התורה בספרות מקיפה על כך.

מספרים, שכאשר הפצירו בפניו להתפטר מעבודתו בבנק בכדי לשמש כדיין בבית הדין של העדה החרדית, הוא השיב בפשטות "ואיך אחתן את ילדי?..." היה לו ברור שאדם המעוניין להתפרנס בכוחות עצמו צריך לחפש עבודה שתמציא לו את פרנסתו ברווח. אך יחד עם זה היה לו ברור גם שאין בעובדת היותו עמל לפרנסתו שום סיבה לוותר על העמל בתורה.

דמותו מאירה לנו את הדרך בה אנו שואפים ללכת: להיות עמלים לפרנסתנו ויחד עם זה להישאר לומדי תורה בכל המובנים.

נשמח לקרוא את תגובותיכם בדוא"ל:

helki.baamali@gmail.com

כ.ר.

ירושלים	ת"א	חיפה	ב"ש
16:25	16:39	16:29	16:43
17:40	17:42	17:40	17:44

דף היומי	ה'	ו'	שבת קז	שבת קח	שבת קט	ב'	ג'	ד'
משנה יומית	ג-ט, ח-ט, י-א	ג-ט, ח-ט, י-א	ג-ט, ח-ט, י-א	ג-ט, ח-ט, י-א	ג-ט, ח-ט, י-א	ג-ט, ח-ט, י-א	ג-ט, ח-ט, י-א	ג-ט, ח-ט, י-א

הדפיסו, וקחו הביתה לשבת

הבחירות האמיתיות

יום יום, שעה שעה? האם ישנה דרך כשלהי שיכולה לסייע לנו לבחור בטוב, כרצוננו? כדאי לו לאדם הרוצה לבחור בטוב, לרכוש ולסגל לעצמו הבנה בסיסית ועמוקה, הבנה רגשית שתעזור לו להגיע אל הבחירות הנכונות, כזה שייתן לו את הבחירות להבין מהי הבחירה הנכונה ומהי הבחירה הפחות נכונה.

קשר ושותפות

היחס העמוק שלנו אל אלוקים, זו ההבנה העקרונית שמסוגלת להציב אותנו בדרך של בחירות נכונות. קיימת אפשרות להתייחס אל אלוקים כאל "שומר", שאם לא נציית להוראותיו נקבל ממנו דו"ח קטלני, כאן או בעולם הבא, אך ביכולתנו לראות את היחס אל אלוקים במבט שונה, מואר יותר. אנו יכולים לנהל עם אלוקים מערכת יחסים חמה ואישית, המבוססת על אמון ואמונה, בו, בתורתו ובנו עצמנו - בניו האהובים. פיתוח קשר אישי ואמוני שלנו עם אלוקים, הוא הדבר הראשון שעלינו לתרגל כדי שנשכיל לבחור בטוב בשעת ניסיון.

הדרך הטובה והכדאית להציב את יחסינו עם אלוקים כחיים קרובים, חמים ואישיים, היא על ידי הכנסת האלוקים לחיינו, לא רק על ידי קיום מצוות והימנעות מעבירות, אלא הכנסת האלוקים כשותף בכל תחום בחיינו.

רבים סבורים כי המפגש שלנו עם אלוקים מתבצע רק בבתי הכנסת בשעות התפילה או עשיית המצוות. זוהי טעות. אנו יכולים וגם צריכים להכניס את אלוקים לחיינו ברמה הרגשית, גם מחוץ לבית הכנסת, בעבודה, ביחסים, ואפילו בשעה שאנו סתם נהנים מהחיים.

אנו יכולים לנהל את עסקינו מתוך הרגשה שאנו המנהלים הבלעדיים שלהם, ומה עם אלוקים? אליו כדאי להתפלל כדי שיעזור לנו להצליח. אך אנו יכולים גם לראות את אלוקים כשותף מלא בכל תחום מתחומי חיינו, שותף שיש לו אינטרס בהצלחתנו, ואנו מודרכים על ידו בכל עת כיצד לפעול ובמה לבחור כדי להצליח. כאשר נרגיש שאלוקים הוא "שותף" שלנו בכל צעד, נתקרב אליו ונחוש שה"אינטרס" של השותף הוא האינטרס שלנו, והבחירה בטוב אינה משהו שאנו עושים כדי לרצות אותו, אלא אינטרס שלנו עצמנו. מתוך מבט כזה, נוכל לדעת ולהרגיש יותר בקלות מהי הבחירה שה"שותף" שלנו, וממילא גם אנו, חפצים בה.

ערב בחירות. ריח חזק של פוליטיקה נישא באוויר, מצד אחד, ואווירה סוחפת של הת- מסרות למען רעיון גם היא מורגשת, מצד שני. פעם בארבע שנים - לפחות באופן רשמי - יוצאים אזרחי ישראל אל הקלפיות ובחרים את מאה ועשרים הנציגים שישמיי עו את קולם - לפחות באופן רשמי...

ישנם כאלו שהמפלגה בה הם בוחרים ידועה להם עוד מפתחת מערכת הבחירות. ישנם אחרים שבימים האחרונים לפני העמידה מאחורי הפרגוד מחליטים במי לבחור, וישנם "קולות צפים", כאלו שרק ברגע האחרון, כשיעמדו מול הטבלה הכחולה העמוסה בפתקי ההצבעה, יבחרו את המפלגה אליה יתנו את קולם. אצל כולם, ובפרט אצל האחרונים, מתלווה אל הושטת היד לעבר הפתק הנבחר, תחושה מתוחה ודרמטית של הכרעה גורלית. ברגע זה עומד האזרח ומעניק את קולו למפלגה שתייצג אותו בארבע השנים הקרובות.

ערב בחירות הוא הזמן המתאים לעסוק במושג הבחירה. כל אדם עומד פעמים רבות בחיינו בסיטואציות בהן הוא נדרש לבחור. כל אדם. אך בפני אדם שומר מצוות ניצבות תמיד סיטואציות, שבהן הוא נדרש לבחור בין טוב לרע, בין קיום רצונו של הבורא להליכה אחר נטיותיו ומשיכותיו הטבעיות.

בחירות מגוונות

אנו, החרדים העמלים לפרנסתנו, זוכים פעמים רבות לעמוד בפני אפשרויות בחירה מגוונות, הלוונות בדרך כלל מאפשרויות הבחירה העומדות בפני חברנו לקהילה השוקדים על תלמודם ככולל. אצלנו, מלבד אפשרויות הבחירה הרגילות העומדות בפני אלו החובשים כל היום את ספסלי בית המדרש, קיימים ניסיונות נוספים בתחומים רבים ומגוונים יותר.

להיות ישר בעסקים או לא, להציב את קביעות העיתים לתורה כדבר איתן שאי אפשר לוותר עליו או לדלג עליה לפעמים. להיות גאה באורח החיים היהודי או להסתיר אותו מול חברים לעבודה הרחוקים מאמונה. איך וכיצד עלינו לשמור על מרחק ראוי בין המינים. אלו ועוד סיטואציות רבות, הם המקומות בהם אנו מבינים שעלינו לבחור, האם אנו נאמנים לדרךנו היהודית או גולשים הצידה.

אנו רוצים לבחור בטוב. שואפים לבחירות נכונות ומשתדלים להגיע אליהן. אך כיצד נוכל לעמוד במגוון כה גדול של בחירות,

לשולחן השבת | עבודה שהיא חגיגה

שולחן שבת בבית יהודי, מלווה כדבר המובן מאליה באמירת דבר תורה על פרשת השבוע, בדרך כלל על ידי האב או הבנים הגדולים, כאשר כל בני הבית מאזינים בקשב רב לדבר התורה. עד כאן תיאור המצב האידיאלי, אך בשטח... זהו בדיוק הזמן אותו מוצאים הילדים כדי לריב, לבכות, להשתעמם, לשחק... הכל, חוץ מלהקשיב. האמת היא שהילדים צודקים, הם לא מעוניינים להקשיב למה שלא מעניין אותם (בדיוק כמונו...), וזהו התפקיד שהמסרים החשובים לנו יחדרו לליבותיהם של הילדים, וטעמם של דברי התורה יישאר בפה מתוק ונעים.

אבל איך עושים את זה? העצה הטובה ביותר מסתכמת במילה אחת: "סיפור". בכוחה של המילה הזו לרתק ילדים רכים יחד עם מבוגרים, זקנים עם נערים...

כאשר נתחיל את דבר התורה בשאלה "מי רוצה לשמוע סיפור יפה?", נגלה שכל המריבות, הבכיות, השעמום או המשחקים, נדחקו הצידה, והילדים נשאבים בדמיונם אל תוך הסיפור ומאזינים לנו בקשב רב.

לא צריך להיות "מספר סיפורים" מקצועי כדי לרתק ילדים. סיפורי צדיקים לא חסרים סביבנו, ומעשיות על התגברות ועל מידות טובות גם הן מוכרות לכולנו. ההשקעה בהכנת סיפור לשולחן השבת משתלמת מאוד, מפני שהיא הדרך בה נוכל להחדיר לילדינו את דברי התורה והמסרים הנלווים אליהם. וכיצד לספר סיפור? על כך בשבוע הבא בעז"ה.

ואנו תמהים, מדוע משה רוצה לקחת את הילדים לזבוח, הרי הקרבת קרבנות היא באמת עבודה של המבוגרים? משה מגלה לנו כאן יסוד חינוכי עמוק וחשוב. אמת, הילדים הרכים אינם יכולים להשתתף בהקרבת הקרבנות, אך החינוך היהודי אינו מסתכם בהעברת רעיונות ומסרים מההורים לילדיהם. החינוך מועבר בדרך חווייתית, כזו שמותירה חותם בנפשו של הילד הקטן וחורטת בו את רישומה לשנים ארוכות.

"כי חג ה' לנו" הוא הנימוק בו משתמש משה כדי להצדיק את הליכת הטף לזבוח. דווקא כאן משתמש משה רבינו בביטוי הייחודי - "חג", מפני שכאשר עושים מעבודת ה' "חגיגה", זוהי חוויה שילד יכול להרגיש אותה ולהפנים אותה. כאשר העבודה היא "חג", אכן יש סיבה להתעקש לשתף בה גם את הילדים הרכים. חינוך כזה חודר גם לליבותיהם של ילדים שעדיין אינם מבינים לעומק את מהותה של עבודת ה'.

אין תחליף לחוויה

את זה פרעה אינו מסוגל להבין. הוא יודע שחשוב לחנך את הילדים, אך אינו מסכים לצורת חינוך עמוקה זו. משה מתעקש על חובתו של היהודי לחנך את ילדיו באופן חווייתי ביותר, ובעקבות זאת הוא מוכן לדחות את יציאת עם ישראל ממצרים.

הלכה החינוכי שאנו לומדים מיוכח זה הוא ענק. אפשר לדבר, אפשר להסביר ולבאר, אך אין תחליף לחינוך חווייתי שמשפיע על רגשות הילדים ברמה רגשית ועמוקה, שמחדירה לילדים הרכים את הערכים שאנו רוצים להעניק להם, בצורה הטובה ביותר.

בין מכת ברד למכת ארבה, חושפת אותנו התורה ליוכח מרתק שהתנהל בין משה רבינו לפרעה. במבט ראשון היוכח הוא על תנאי היציאה של עם ישראל ממצרים, אך במבט מעמיק יותר אנו מגלים שהיוכח היה, לא פחות ולא יותר, ויוכח חינוכי. מצד אחד עומד משה רבינו כשכפיו משנה חינוכית סדורה, ומהצד הנגדי פרעה מלך מצרים, כשכפיו משנה חינוכית הפוכה.

לאחר ששמה מאיים על פרעה במכת הארבה העתידה לבוא על מצרים, מתחננים עבדי פרעה ומבקשים ממנו "שלח את האנשים - הטרם תדע כי אבדה מצרים?!", ופרעה נכנע! הוא שולח להחזיר את משה ואהרן אל הארמון ומודיע להם שהוא מוכן להיענות לבקשתם: "לכו עבדו את ה' אלוהיכם". אך פרעה מוסיף שאלה קטנה לדבריו: "מי ומי ההולכים?".

שאלה קטנה? מתברר שהמו"מ על שחרור העם מתפוצץ בדיוק על שאלה זו. משה רבינו משיב לפרעה: "בנערינו ובזקנינו נלך, בבנינו ובבנותנו, בצאננו ובבקרנו נלך, כי חג ה' לנו", אך פרעה מתווכח: "לא כן, לכו נא הגברים ועבדו את ה', כי אותה אתם מבקשים" - ומבאר רש"י: הרי אתם מבקשים ללכת לזבוח ה' "אין דרך הטף לזבוח".

חינוך שותף חותם

טענה הגיונית לכאורה. אכן, אין דרך הטף לזבוח. אך משה אינו מסכים לתנאי זה של פרעה ומיד "יוגרש אתם מאת פני פרעה". משה מתעקש לקחת את הילדים הרכים, ועם ישראל נשאר ביתיים במצרים. לא הולכים לזבוח בלי הילדים.

מדברים חינוך | הרב שלמה ברוך בלוי

מנחה זוגי ויועץ חינוכי

הילדים רבים - מה עושים!?

שאלה: הילדים שלנו רבים ביניהם המון. לפעמים אנו לא רואים להם סוף. האם זו בעיה שניתנת בכלל לפיתרון?

תשובה: הגישה של הסתכלות על הדבר הטבעי ביותר כבעיה - זו הבעיה הגדולה ביותר. צריך לזכור, כי גם אם ריב אינו דבר נכון וטוב, הוא אינו בעיה שצריך "לפתור" אותה. תפקיד ההורים אמור להיות ממוקד ומצמיח.

אין דבר אנושי פשוט מזה, ששניים השונים זה מזה, יגיעו לעימותים כלשהם, וכאשר הם ילדים רכים הם נציגים בריב ומדון מתלהט. וההורה עומד ותוהה: מה חסר להם, שהם מתנהגים כך?

מה שחסר להם, זה בדיוק את הדבר שעליכם כהורים מכוונים, להעניק להם: כישורי חיים חברתיים. הם צריכים ללמוד את הדבר שיעזור להם כל החיים - איך להסתדר בחברה, איך לשרוד מבחינה חברתית ומוסרית. יותר מאשר חומר האיסור של ריב ומדון זה צריכים את הכישרון כיצד להתמודד בשעת ריב. זה תפקיד המתוך!

כאשר אחים רבים ביניהם, והאב ניגש לפתור את הבעיה, פעמים כשופט ופעמים כמגשר, או שיש המגדילים לעשות ומענישים את שני הניצים, המצב הזה אולי יוצר את השקט המיוחל, אך לא משרת את המטרה - הקניית הכישורים.

אבא יכול לבחור את סגנון התערבותו ומטרתה. אין הילדים יכולים לערב אותו בעל כורחם במשחקם, הוא אמור להעביר להם מסר, כיצד מגיעים לפשרה מכוח הרצון הפנימי עצמו, ללא התערבות של גורם חיצוני נוסף.

הגישה של הורה מתערב, יוצאת מהאינטרס הצר - שיהיה כאן שקט! אך כהורה, עליו לגדל ילדים שידעו להסתדר במריבות, בעתיד, כאשר הוא לא יעמוד לצידם.

בשון המריבה ניתן לנהל שיחות אישיות על העצמות אישיות ועל הישרדות בתחומי החברה, אך בשעת חימום ורתיחה לא תמיד ניתן לפעול את השינוי, שהוא בעיקרו יותר שינוי של מודעות מאשר 'עשה' ו'לא תעשה' מוגדרים.

לעיתים אנו נוכחים לראות ילדים שבילדותם היו מתקוטטים זה עם זה בדרך לא נעימה - בלשון המעטה, וכשגברו, היו לאחים נאמנים ואוהבים זה לזה. מאידך, יש שגדלו בבתיים בהם היה 'אסור לריב',

הלכה למעשה

הרב ארי נתנאל מור, רב ומו"צ בביתר עילית

שאלה: אני מעוניין לצאת לחופשה מהעבודה, האם מותר לי לבקש מעמית לעבודה למלא את מקומי, ובתמורה לכך אני אמלא את מקומו כשהוא ייצא לחופשה?

תשובה: אם שניכם עובדים באותה עבודה ומקבלים משכורת זהה, מותר, ואם לא יש כאן שאלה של "נראה כריבית".

המקורות בהרחבה: נפסק בשו"ע שאסור לאדם לומר לחברו "עבוד במקומי על מנת שאני אעבוד במקומך", במקום בו שכרם אינו שווה או שקושי עבודתם אינו שווה, כיון שהדבר נראה כריבית. שהרי כשחברי ממלא את מקומי נוצרת מבחינתי התחייבות מולו, ואם אני מקבל משכורת גבוהה יותר ממנו, נמצא שאני משלם לו במילוי מקומו יותר ממה שהוא נתן לי במילוי מקומי, והדבר נראה כריבית.

לכן במצב כזה, העצה היעוצה היא שמי שמשכורתו נמוכה יותר או שעבודתו קלה יותר ישלם לחברו את ההפרש ביניהם, או יעבוד שעות נוספות, כדי שהדבר לא יראה כריבית.

ואם לאחד מהם יש מוניטין על פני חברו ומשום כך הוא נוטל שכר גבוה יותר, כגון שני בעלי מלאכה שבעל המוניטין לוקח יותר עבור מלאכתו אבל המלאכה שהם מבצעים שווה, אין חשש ריבית אם הם מחליפים את עבודתם, ואם שכרו גבוה יותר מחמת שיש לו ותק יותר מחברו, אבל שעות עבודתם וקושי עבודתם שווה, הסתפקו האחרונים האם הדבר מותר.

אמנם אם אינם מחליפים ביניהם אלא שבעל המפעל או מנהל העבודה מבקש מאחד למלא את מקום חברו, ותמורת כך חברו יעבוד במקומו, מותר למרות ששכרו גבוה מחברו, כיון שאין זו הלואה מאחד לשני אלא מהעובד למפעל ומהמפעל לעובד השני.

ובמקרה שעבודתם ומשכורתם שוות, אפילו אם בינתיים הייתה תוספת יוקר או העלאה במשכורת, הדבר מותר. לפיכך שני מלמדים שרוצים להחליף ביניהם את ימי עבודתם, אם שניהם מקבלים את אותו שכר, מותר, למרות שהכיתה גדולה יותר, כיון שאין הדרך להקפיד בכך. אבל אם לאחד מהם יש משכורת גבוהה יותר, אסור להם להחליף ביניהם את ימי עבודתם.

מכון מצוות ה' mitzvathashem@gmail.com

ליצירת קשר: 8647729@gmail.com

הטרמפיסט

הכביש. קיווייתי שעד סוף היום האירוע הזה יהפוך לאפיזודה חולפת, שתוכל אפילו לשעשע אותנו בזמן ארוחת הערב.

מימיני נפרשו כעת דפים בקול רשרוש מעצבן, ותנועות נמרצות הבהירו שנוסעי הנכבד מתקשה למצוא חפץ חיוני כלשהו בין כיסי מכסו. כל אותו הזמן היה אחד מהניידים המצרצרים צמוד לאוזנו, והוא פלט אליו צורות קצרים שששמעו כמו פקודות. ניסיתי להתרכז בהגיגה והגברתי מעט את הווליום. להיט מוצלח מילא את הרכב בצלילים קצביים שתאמו להפליא את המולת הרחוב המנוקדת בטיפות מטר דקיק ובלתי פוסק. הוא הפנה אלי חצי מבט, חייך במשהו התנצלות והצביע לכיוון הנייד שלו. המסר היה ברור: "אפשר להנמיך? אינני מצליח לשמוע". האמינו לי, רק חינוכי הטוב ומידותי העומדות למבחן מנעו ממני לעצור ולבקש ממנו לרדת... הוא היה נימוסי ואדיב, אבל... כל כך עסוק בעצמו ובשיחות המסתוריות שלו, בלי לשים לב למעמדו כטרמפיסט פשוט (ולדעתי: עלוב).

גם הנייד שלי צלצל פתאום. אשתי הפעלת את הדיבורי: "בוקר טוב, מה שלום האורח?" - זהו ה'קוד' בו אני משתמש כשיש נוסע נוסף ברכב. היא תדע להיזהר מלהשמיע דיבורים מיותרים. "בוקר טוב, הכל בסדר. רק רציתי להזכיר לך להתקשר לקלמן. המסמכים אצלך, נכון?" - זכרתי. קלמן הוא עסקן רפואי ידוע מאד. מכירים את האנשים האלו שנולדו כדי לעזור לכל העולם? מספרים עליו שאין מה שיעצור אותו מלהקדיש את ימיו וילדותו לטובת הציבור. הוא רחוק מגינונים ומבטויי שבח והעריכה ואפילו סולד מהם בגלוי. כשמישהו מתעקש בכל זאת לומר משהו על המאמץ, הטרחה והעזרה - לא מן הנמנע שיעשה זאת בעוד קלמן עסוק בפונה הבא הזקוק לו... לאחרונה מתלוננת חמותי על "נקודות שחורות" שהיא "רואה" בזמן מאמץ. רופא העיניים של הקופה המליץ על אבחון יסודי, ואשתי רצתה שאברר פרטים על רופא ידוע בתחום. הבטחתי לה ליצור קשר עם "קלמן", ומומחה לכל ענייןי ודבר, ואני מוכרח להודות שנתקפתי כעת סקרנות להיווכח בעצמי בפלא האנושי הזה.

חייגתי תוך כדי נסיעה. בינתיים התקדמנו אל הצומת, ואני עצרתי מעט לאחר הסיבוב. התבוננתי בטרמפיסט שלי המקפל צידו, אורז את ניירותיו המרשרשים ותופס בתיק נשיאה של מחשב נייד. תנועת יד קטנה לעברי היתה אמורה לבטא את "התודה". נו, שיהיה. הנייד שלו הריע שוב, ובאותו רגע מישהו ענה לי בדיבורי: "הלו!" אמרתי.

"כן, קלמן מדבר, במה אפשר לעזור?" - המשפט הזה נשמע בעת ובעונה אחת - מכיוונו של הטרמפיסט שלי, ומכיוונו המכשיר הקבוע לפני...

כן, יש לזה רק פרוש אחד, והוא בדיוק זה שעליו אתם חושבים כעת.

אני שונא טרמפיסטים. כן. אני יודע שהמילה הזו, "שונא", נשמעת ונקראת לא טוב, אבל אם להיות כן עד הסוף אז זוהי בהחלט המילה הנכונה. משהו בעמידה שלהם בשולי הכביש מעצבן אותי, ועוד יותר ממנה - האגודל המחוזה על הכיוון הרצוי להם לנסיעה. תבינו, בן אדם עובד קשה, קונה רכב, משלם עליו הוצאות אחזקה מדי חודש, זה בא ונוטל חינם. יותר מכך: אני מתכנן, נניח, שיחה דחופה בענייני העבודה לזמן הנסיעה, או לחילופין רוצה לחשוב על כמה עניינים ואולי ללבן אותם עם אשתי במידה שאנו נוטעים יחד, ואז - מצטרף לרכב הקטנטן הזה מישהו זר ולא מוכר, ואתה הופך להיות נהג המונית שלו, בלי שום פרטיות ורצונות עצמיים. רק מה, אנחנו יהודים מקיימי תורה ומצוות ברוך ה', ויש מושג של "חסד" בעולם. אם תשאלו אותי,

שבעים וחמישה אחוזים מהטרמפיסטים שלקחתי בימי חיי היו יותר מפונקים ועצלנים מאשר לחוצים וממהרים. פיתחנו תרבות "טרמפ" כזו, שמתחרה בהצלחה עם חברות הנסיעה הגדולות במשק. על כל בעל רכב ישנם חמישה 'תופסי טרמפ' פוטנציאלים, ולפעמים לא ברור לי מדוע אינו מוכר את הרכב, עוזב את ההגה, ועובר לצד השני של המתרס. אחשוב על כך...

"ההוא" מיום שני בבוקר היה, לפחות בהתחלה, מבין הגרועים שבהם. ראיתי אותו מבעד לשמשה, מחזיק בסולברי בידו האחת ומאותת לעברי בשניה. משהו במראה פניו היה מכובד ואמין מאד, ואולי זה מה שגרם לי לעצור את הרכב.

"לסנהדריה (?) - לא זיהיתי את נימת המילה. בקשה? שאלה? הוראה? בכל זאת עניתי: "תעלה, אני לגוש שמונים, אוריד אותך בצומת". הוא השתחל אל המושב שלצדי, ושוב השתלבנו בטור המכוניות המתפתל על הכביש.

הוא היה בן אדם עסוק, זה היה ברור מהרגע הראשון. שיחת הטלפון נמשכה עדיין, ומכשיר שני החל לזמר בעוז. ראיתי את נורת ה"ביפר" מהבהבת בירוק מכיוון כיס החולצה. הוא דיבר בשקט, והיה נשמע אדם רגוע ושולט במצב.

"יפה", חשבתי לעצמי, "אז הבן אדם מרוויח שעות עבודה 'על הדרך', וחוסיך עלות רכב ונהג צמוד". הרגשתי איך אני מתאמץ לא לבד ולו ולא להיגרר לתחושות כעס וניצול. סוף סוף היתה זו החלטה שלי לעצור לו, ואני "נוהג" לשאת באחריות למעשי.

ובכל זאת, היתה זו הרגשה בלתי נעימה. לנהוג ברכב של עצמך, כשלידיך אדם שרצית לגמול עימו חסד והוא - - פשוט מתעלם ממך, ממשיך בעיסוקיו ומחכה שתביא אותו למחוז חפצו לחיים ולשלום. לרגע עבר בי רעיון מופרע לסובב את ההגה, נניח לכיוון "בבעת שאול", ואז לעצור לו באיזושהי פינה ולומר "הגענו". שטויות. עוד מעט נגיע לגוש שמונים, ואשחרר אותו לנסות הלאה את מזלו בין נהגים על

הגות | הרב ברוך צבי גרינבוים
ראש ישיבת דרך ה'

שאל בני! שאל!

בהגדה של פסח אנו מוצאים את ארבעת הבנים: חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול, ואת תשובות האב המותאמות לכל אחד מהם.

כשאנו מעיינים בפסוקי התורה, אנו מוצאים דבר מעניין: התייחסות האב לבנו 'שאינו יודע לשאול' מופיעה יחד עם התשובה לבנו 'הרשע', וכדברי חז"ל: "והגדת לבנך... בעבור זה עשה ה' לי, כן רמז לתשובה לבן הרשע לומר, עשה ה' לי ולא לך, שאילו היית שם לא היית כדאי ליגאל". הרי לנו שאותו פסוק מתייחס גם לבן שאינו יודע לשאול וגם לבן הרשע.

ואנו שואלים, מדוע מגיע לבן שאינו יודע לשאול לשבת במחיצתו של הרשע בפסוקי התורה, וכי לא היה מתאים לייחד לו מקום ויחס ייחודי ושווה, כמו לשאר הבנים, או לפחות להתייחס אליו בתשובות שאר הבנים?!

בליל הסדר אנו פוגשים מנהגים רבים, שמטרתם היא כדי ש"יראו התינוקות וישאלו מה נשתנה הלילה הזה". האב לא יתחיל את סיפור יציאת מצרים, לפני שהבנים ישאלו.

תורתנו הקדושה מחנכת אותנו לשים לב, לשאול שאלות ולהעמיק את שאלותינו, ולא לוותר, בחיפוש אחר תשובות, וזאת מפני שללא שאלות, לא תיתכנה תשובות!

סדר ליל הפסח אינו יכול להתחיל לפני שכל הבנים היושבים ליד שולחן הסדר ישאלו, מפני שהשאלה מראה שמישהו מטריד את השואל, שהוא שם לב אל מה שקורה סביבו והוא מחפש תשובה לשאלותיו. אין לאב טעם להתחיל ולהרצות על סיפור יציאת מצרים ולהניח שהבן יגלה עניין בצורת שאלה. אם הבן לא ישאל בעצמו את שאלותיו, בשפה שלו וברמה שלו, לא נצליח להעביר לו אל תוך פנימיותו שום מסר. זה יעבור מעליו, ואילו לא יגע.

מיהו אותו בן "שאינו יודע לשאול"? טעות תהיה בידינו אם נחשוב שהוא ילד קטן ותמים, כמצויר בציורי ההגדות.

הוא יכול להיות בהחלט גם אדם בוגר שקיבל את התורה והמצוות במסורת מבית אבא, וממשיך לקיים את הכל, אך בלי לחשוב על עומקה של היהדות ובלו להגיע אל האור הגנוז בכל מצוה. הוא מקיים את הכל כמצוות אנשים מלומדה ואינו מתחבר לשום דבר. הוא "אינו יודע לשאול" - או גרוע מכך, הוא אינו מאמין בתשובות שיינתנו... וממילא אל התשובות האמיתיות אף פעם לא יגיע.

במקרה הטוב, בן 'בוגר' זה ימשיך לקיים את המצוות "ולשרוד" אותן באופן חיצוני ומייגע, ובמקרה הרע הוא אף יאמר לנו דעות ומחשבות המנוגדות לדעת התורה. כאן, בנקודה זו הופך ה"שאינו יודע לשאול", לבן הרשע שאומר לנו - "היה כי יאמרו אליכם בניכם" - שימו לב! הוא אומר לנו, ולא שואל אותנו כדי לקבל מענה.

אכן, יושבים להם שני בנים אלו, אחד ליד השני, ותשובתם כאמור תהיה אחת, "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים - לי ולא לך, אילו היה שם לא היה נגאל". מפני שלאדם שאין שאלות, לא הייתה סיבה להיגאל ממצרים, כי היה לו טוב שם... הוא לא היה רואה שום סיבה להיגאל, לקבל תורה, ולהגיע לבסוף לארץ הקדושה.

לכן אבא יקר, עליך להראות לבן הזה מה סופו של מי שאינו שואל אלא אומר "מה העבודה הזאת לכם", להמחיש לו ש"אם לא תשאל לעולם לא תדע את התשובה, ואז מי יודע מה יקרה..." אולי כשיראה שאנו מקדים את שינוי אחיו הרשע, יזדעזע הבן וישים לב למצבו, וסוף סוף ישאל.

"ארבעת הבנים" האלו, קיימים לא רק אצל ילדים. הם בעצם גם בחינה של ארבעה מצבים שלנו עצמנו. מפני שכל אחד מאיתנו נמצא לפעמים בדרגתו של הבן החכם, ולפעמים בדרגותיהם של שאר הבנים שלפעמים אינם מבינים, או שאינם רוצים להבין, או שהתייאשו מלקבל תשובות...

עלינו לשים לב למה שקורה סביבנו, ולא לוותר מלשאל. רק אם נסתקרן לשאול, ונהיה בטוחים שישנן תשובות, ואנו מסוגלים להגיע אליהן, התשובות שבדאי נקבל יגעו בנו ויחוללו בנו שינוי.

עלינו להאמין שאם נחפש באמת, נמצא תשובות לכל שאלותינו. התשובות קיימות והן תינתנה לאותם השואלים באמת ובכנות, ומבקשים תשובות אמיתיות שיאירו את אורו של הקב"ה ותורתו בתוך ליבם.

בשבילך | בשביל המיוחד שלך

אלקי, חברה.

עלינו כמו קירות תא חנוק. מתקשות להתרכז, מתקשות למצוא טעם ושמחה בכל ענין אחר, מתקשות להתייחס בסבלנות לעצמנו ולאחרים, מתקשות לחשוב ולקרוא ולחלום, מתקשות לחיות. אנו, כמו כן, מרבות גם תפילה ותחינה שמשאלתנו תתמלא, בדיוק כמו שרצינו, בדיוק כמו שציינו לעצמנו את החלום, ומוסיפות גם צדקה, עם 'הוראה' מדוייקת לרבנים המתפללים, מצרפות אולי מעשי חסד ורחמים, ומדי יום או חצי יום בודקות כמה התקדמנו בדרכנו למטרה המסומנת, וכל אותה עת - אנו וכוחות נפשנו כלואים ונעולים, אין יוצא ואין בא.

ואז? בואו נלך על האפשרות שמטרתנו כן הושגה. הידד! ההתבייתות הועילה, וזכינו בשידוך המסוים שעליו נלחמנו, או בקידום שערגנו אליו, או בדירת החלומות שנאבקנו עליה, וכך הלאה. אנו שמחות, זוכרות גם להודות להשם, השמחה ממלאת אותנו במשך יום או שבוע, ו-? קדימה, חופשת האסיר הסתיימה. שוב מגיע (איך הוא מגיע?)... משהו שמרכז את כל מאמצינו וייחולינו, איזה 'שם' נכסף שבלעדיו אין לנו חיים, ונוהל הנעילה מכה בנו שוב. חלומותינו נטווים סביב היעד הבא שעליו התבייתנו. ההקלה היתה זמנית.

מה הדבר הזה שגורם לנו להינעל סביב מטרתנו, ולנעול את עצמנו? ואיך זה שאנו חוזרות שוב ושוב, לאורך חיינו, על ההינעלות הזו, למרות שהיא סוגרת עלינו? למה לא די לנו ברצונות ובחלומות, במינון ובצורה שאפשר לחיות אתם ללא כליאה? איך נוכל לזהות את 'ההתבייתות' בתחילתה, ולהרפות? אין לי תשובות. אני רק יודעת שכדאי קודם כל להתבונן על הטבע הזה שלנו, להכיר אותו ואותו, כי התבוננות נותנת לפעמים מפתח לתא האסיר.

חולבת אלקי

נחמה

תגובות: helki.baamali@gmail.com

"את נעולה על הדגם הזה דווקא?" - שואלת אותך המוכרת בחנות הרהיטים. "כן", את עונה. "אחכה עד שהוא יגיע, למרות שאנו זקוקים מאד לספה החדשה". ולפעמים את נעולה על חדר מסוים במשרד, שדווקא בו את רוצה לעבוד, לפעמים על מורה מסוימת לבתך, או על ירק מסוים שממנו החלטת להכין מנה ראשונה לשבע ברכות, או על שידוך שאת מאד חפצה בו לבנך, או על...

בואי נתבונן לרגע במלה 'נעולה על'. יש לה את המשמעות הסלנגית, של רצות דווקא משהו מסוים, בבחינת - כזה ראה ורצה, משמעות של 'לא מוכנה להתפשר' על מה שנראה בעיניך פחות מזה. יש לה גם את המשמעות השגרתית, מלשון מנעול. להיות נעול זה בעצם להיות כלוא. ואולי אין אלו שתי משמעויות נפרדות?...

כשאנחנו נעולים על משהו, 'מתבייתים' עליו כמו טיל על מטרתו, בלי לסטות ימין או שמאל, קדימה או אחור, בלי להיות מוכנים להסיט מבט לעבר הצע אחר - אנחנו בעצם כלואים. בכלא הזה אנחנו גם האסורים וגם הסוהרים. המקום שלא מוכן לוותר, שנאחז בעקשנות רבה במטרה שסימן לעצמו, המקום שבו כל דיבור על תחליף שאינו פחות אלא שונה (אולי הוא אפילו יותר) - מבוסס מיד ואינו זוכה להקשבה, הוא מקום כלוא. כלוא כמו אסיר בתאו הקטן, נעדר אור שמש ואוויר, נעדר חברה מגוונת, נעדר עצמאות. אסיר אינו קובע את סדר יומו, את רוב הפעולות שאפשריות לבני חורין - אין לו אפשרות לעשות, לחמוך ולבמשורה, וחזונו נתקל כל העת בקירות הסוגרים עליו.

ככה אנחנו, כשאיננו מוכנות בשום אופן לשמוע על משהו אחר'. במצב הזה - כל תקוותינו וחלומותינו מתרכזים במשהו מסוים, או במישהו מסוים, והנה הכלא. אור השמש והאוויר נעלמים מאתנו. אנחנו כה ממוקדות במטרה שהצבנו לעצמנו ובהכרחיות (המדומה) שלה, שבה שכנענו את עצמנו, עד שהיא סוגרת

מה שחיפשת

בפינה זו נרכז מידע תורני - חינוכי לגברים ולנשים. שיעורים, הרצאות, קבוצות, פרויקטים שונים ועוד. אנו משתדלים לבדוק את המידע, אך אין בפרסום זה משום אחריות על התכנים המתפרסמים.

נשמח לקבל מידע מסוג זה בדוא"ל: helki.baamali@gmail.com

רעיונות על הפרשה

<<< מחפש וורט טוב לשולחן שבת? רעיון נחמד לומר לאורחים?

אתר 'ויקי וורט' <http://wikivort.co.il> מרכז רעיונות קצרים ויפים, שנכתבים על ידי הגולשים, ומסודרים לפי פרשיות השבוע. כנס ותהנה!

כל אחד יכול להוסיף באתר זה רעיונות מקוריים על הפרשה, ובדרך זו להפיץ את הוורטים האהובים עליו.

מוסר ועסקים - סותרים?

<<< האם מוסר ועסקים סותרים בהכרח זה את זה? לפעמים נראה שכן, אך האם זה הכרחי? הרב בנימין בלך מספק במאמרו זוויית ראייה מעניינת לנושא טעון זה.

כנסו לאתר 'אש התורה' <http://www.aish.co.il> ובלשונית 'חברה ותרבות' תמצאו את המאמר הקצר ומעורר השראה הזה, קראו אותו וקחו איתכם את המסר אל העסקים!

גיליונות "מאורות הדף היומי"

<<< לומדים דף היומי? בודאי גם אתם נהנים מהגיליונות המפורסמים של 'מאורות הדף היומי'. כעת גם אצלכם במחשב: כנסו לאתר המוצלח 'פורטל הדף היומי' <http://daf-yomi.com> וצפו בגיליונות 'מאורות' מכל הזמנים.

לפרשת בא: תיאור חי של עשרת המכות

<<< תשכחו את כל מה שלמדתם בבית הספר על עשרת המכות, וקבלו תיאור חי, עסיסי ומרתק על פי מדרשי חז"ל מפי הרב שלמה לוינשטיין.

רשמו בלשונית החיפוש באתר 'הידברות' <http://www.hidabroot.org> את המילים "עשרת המכות", ותגיעו מיד להרצאה מדהימה. לא תוכלו להפסיק באמצע!

קוראים מגיבים

שלום וברכה.

תודה רבה לכם על העלון.

רצייתי להתייחס לנקודה ספציפית שהעלה "דבר העורך" בגליון הקודם (פרשת וארא).

אני התגייסתי לפני שנה וחצי דרך מסלול שח"ר.

כשיש לי הזדמנויות לשבת ללמוד (כשיש לי לדוגמה יום חופשי, או אם אני יכול לצאת מוקדם מהבסיס), אני ממש משתדל לנצל אותם. (אין הכוונה כאן ללימוד היומי הקבוע). אך לצערי בכל פעם אני מחפש בית מדרש אחר.

אם היה לי את האומץ הייתי הולך ללמוד בכולל שבו למדתי, יש לי שם ממש אווירה טובה של שטייגען ולימוד מעולה, אך אני חושש מביטול תורה של האברכים שיבואו לדבר איתי, חושש מהתגובות לזה שפתאום אני חוזר לכולל, ועל אחת כמה וכמה אם אבוא עם מדים, שיראה כאילו אני מתריס כנגדם בעוד שבסך הכל אני רוצה ללמוד במקום שבו התקדמתי ועמלתי הרבה מאוד.

התחושה הזאת שהועלתה בגליון הקודם, מוכרת לי מאוד. אני חושב שיש מקום רב לכל המסגרות שמנסים לפתוח לאברכים שיצאו מהכולל, אך נראה לי שאין תחליף ללמוד ביחד עם בני תורה, באווירה אמיתית של תורה, דבר המזכיר לנו במרוצת שטף החיים מה צריך להיות העיקר.

חשבתי הרבה על המצב המתסכל הזה, חושבני שכדי לפתור את הבעיה הזאת צריך אולי לקבוע חברותא עם אחד האברכים מבני הכולל (במידת המתאפשר, ודאי אם זה בסדר ג'), וכשמתרגלים לראות אותך מסתובב שם, אתה כבר לא מרגיש נטע זר וכך אולי יתאפשר להיכנס לכולל גם באמצע היום ללמוד שעתיים פנויות בלי להרגיש רגשות אשמה/מצפון/דחייה וכו'.

לצערי, במהלך היום, אין לי עדיין כולל/בימי"ד קבוע שאוכל להיכנס אליו אם יש לי זמן.

מעניין אותי לדעת מה אתם חושבים על כך, ואם יש רעיונות למנף מהלך כזה, וכמו כן אשמח באם תקבלו תגובות ורעיונות נוספים, שתפרסמו אותם לתועלת הציבור.

בברכה

א.י.

ניתן לשלוח תגובות לדוא"ל: helki.baamali@gmail.com